

HOOFDSTUK DRIE

Dertien dagen en nachten

De snataka's

'Hamsa en Dimbhaka zijn er niet meer,' zei Krishna, 'en Kamsa is met de zijnen gedood. Nu is de tijd voor Jarasandha gekomen. In een veldslag verslaan zelfs alle goden en asura's samen hem niet. Hij moet vallen in een gevecht van man tegen man, met blote handen. In mij is het beleid, in Bhima de kracht, en Arjuna beschermt ons beiden: als drie vuren zullen wij de koning van Magadha ten val brengen. Als wij hem met ons drieën opzoeken, waar verder niemand is, zal hij met een van ons willen vechten. Hij kijkt op de hele wereld neer en is trots op zijn kracht; hij zal Bhima uitdagen. En Bhima is sterk genoeg om hem te doden. Als je mijn hart kent en op mij vertrouwt, geef me Bhima en Arjuna dan nu meteen mee, als onderpand.'

Bhima en Arjuna stonden erbij met opgetogen gezichten. Yudhishthira keek naar hen en zei: 'Zeg dat niet, Krishna. Jij bent de beschermer van de Pandava's, en wij steunen op jou. Alles wat je zegt, is verstandig. Bij wie het geluk de rug heeft toegekeerd, ga jij nooit voorop. Nu ik onder jouw bevel sta, is Jarasandha al gedood, zijn de koningen die hij gevangen houdt al vrij en is het rajasuya al van mij. Zonder jullie drieën kan ik niet leven; ik zou zijn als een zieke die dharma, voorspoed en verlangen alle drie kwijt is. Arjuna kan niet

zonder Krishna en Krishna niet zonder Arjuna, en ik ken niets op aarde wat die twee niet kunnen overwinnen. En Bhima is sterker dan wie ook. Wat zou hij met jullie tweeën naast zich niet kunnen? Een leger zonder aanvoerder is blind en log, zeggen de wijzen; goed geleid doet het grote dingen. Zoals men water leidt naar de plek waar het land laag ligt, zo leidt een ervaren aanvoerder zijn troepen naar de opening die de vijand laat. Daarom volgen wij Krishna, die de kunst van het beleid verstaat en wiens naam de hele wereld kent. Laat Arjuna achter Krishna gaan, en Bhima achter Arjuna. Beleid, overwinning en kracht: samen zullen ze slagen.'

Zo vertrokken ze naar Magadha, Krishna uit het geslacht van Vrishni en de twee zonen van Pandu. Ze hadden zich gekleed als brahmaanse snataka's, die hun leerjaren met het rituele bad hebben afgesloten, en hun vrienden deden hen met goede woorden uitgeleide. Het lot van de koningen die Jarasandha gevangen hield, hun verwanten, maakte hen woedend, en hun lichamen gloeiden ervan. Krishna en Arjuna waren nooit in een gevecht verslagen. Die twee zetten elk werk in gang en hielden het in de hand, alles wat de mensen doen om de dharma, om voorspoed of uit verlangen. Wie hen zo samen zag gaan, met Bhima erbij, hield Jarasandha al voor dood.

Van het land van de Kuru's gingen ze midden door Kurujangala naar het lotusmeer. Ze staken de Gandaki over en de andere rivieren die uit hetzelfde gebergte komen, daarna de Sarayu, en zagen het land van de oostelijke Kosala's. Door Mithila trokken ze verder, en over de Ganga en de Shona kwamen ze ten slotte, steeds naar het oosten, in Magadha. Vanaf de heuvel Goratha lag de stad voor hen, rijk aan vee, aan water en aan bomen.

'Kijk, Arjuna,' zei Krishna. 'Daar ligt de hoofdstad van Magadha, Girivraja. Er is altijd vee en altijd water, er zijn goede huizen, en ziekte kent men er niet. Vijf grote heuvels staan er dicht tegen elkaar, de Vaihara, de Varaha, de Vrishabha, de Rishigiri en de Chaityaka, met hoge toppen en bomen die koele schaduw geven. Het is alsof ze samen de stad beschermen. Hun flanken gaan schuil onder bossen van geurige lodhra's, met bloemen tot aan het eind van hun takken. Hier verwekte Gautama, een rishi met strenge geloften, bij Aushinari, een vrouw uit de stand van de shudra's, Kakshivat en zijn broers. Uit genegenheid voor de koningen van Magadha staat Gautama vanuit zijn huis hier hun geslacht bij. Vroeger kwamen zelfs de machtige koningen van Anga en Vanga naar de woning van Gautama en brachten er gelukkige dagen door. In de bossen bij zijn huis woonden de naga's Arbuda en Shakravapi, die

hun vijanden kwelden, en hier staat ook het huis van Svastika en van de naga Mani. Dankzij Mani laten de wolken Magadha nooit zonder regen. Jarasandha denkt dat alles wat hij onderneemt hem altijd zal lukken. Maar vandaag, als we tegenover hem staan, breken wij zijn trots.'

De drie gingen op de stad af. Girivraja was vol tevreden, weldoorvoede mensen uit alle vier de standen, er werd voortdurend feest gevierd, en niemand kon er met geweld binnenkomen. Maar ze gingen niet naar de poort. Ze liepen naar de hoge top van de Chaityaka, die het geslacht van Brihadratha en de burgers vereerden en waar alle Magadhanen van hielden. De top stond daar al sinds oude tijden, groot en vast, en men versierde hem altijd met kransen en geurige zalf. Daar had Brihadratha, Jarasandha's vader, eens Rishabha gedood, een menseneter, en van zijn huid had hij drie trommen laten maken die hij in zijn stad opstelde. Sloeg men ze één keer, dan klonken ze een maand lang na, en er lagen hemelse bloemen op. De drie stormden de top op, alsof ze Jarasandha zelf op het hoofd wilden slaan, en met hun zware armen braken ze hem af. Daarna gingen ze de stad in.

Brahmanen die de Veda kenden, zagen onheilstekenen, en ze meldden het aan Jarasandha. Zijn priesters zetten de koning op een olifant en droegen vuur om hem heen, en om het onheil af te weren begon Jarasandha een offer, met geloften en vasten.

Intussen liepen de drie door de stad in de dracht van snataka's, zonder wapens: hun armen waren hun wapens. Ze zagen de winkels, vol eten en bloemenkransen en alles wat een mens kan begeren, en liepen over de koninklijke weg. Bij de bloemverkopers namen ze met geweld de kransen weg. In kleren van allerlei kleuren, met kransen om en met blinkende oorringen kwamen ze bij het huis van Jarasandha, en ze namen het op zoals leeuwen uit de Himalaya een koeienstal opnemen. Hun armen waren met sandelhout gezalfd. De mensen van Magadha zagen hun brede borst en hun schouders en verbaasden zich. Trots gingen ze door drie binnenhoven vol mensen op de koning af.

Jarasandha stond op om hen te ontvangen. Hij bood hun water voor de voeten, madhuparka, het honingmengsel waarmee men een gast verwelkomt, en koeien, en hij eerde hen. 'U bent welkom,' zei hij.

Bhima en Arjuna zeiden niets. Krishna antwoordde voor hen. 'Deze twee houden een gelofte, koning, en daarom spreken ze niet. Tot middernacht zwijgen ze. Daarna zullen ze met je spreken.'

De koning liet zijn gasten onderbrengen in de zaal waar het offer werd gebracht en ging naar zijn eigen vertrekken. Om middernacht kwam hij terug naar de plek waar de drie brahmanen zaten. Want Jarasandha had een gelofte die op de hele aarde bekend was: hoorde hij dat er snataka's bij hem kwamen, dan ging hij hen tegemoet, ook als het middernacht was. De vreemde dracht van zijn gasten verbaasde hem, maar hij bleef hen met eerbied behandelen.

'Heil en welzijn, koning,' zeiden de drie. Ze bleven staan en keken naar elkaar en naar hem.

'Neem plaats,' zei Jarasandha.

Ze gingen zitten, en ze gloeiden als de drie vuren bij een groot offer.

'Ik weet heel goed,' zei Jarasandha, 'dat een brahmaan die de gelofte van een snataka houdt, nooit kransen en zalf draagt als het daar de tijd niet voor is. Wie zijn jullie dan, met al die bloemen, en met armen die de littekens van de boogpees dragen? Jullie hebben de kracht van kshatriya's en zeggen dat jullie brahmanen zijn. Jullie dragen gekleurde kleren, en kransen en zalf buiten de tijd. Zeg de waarheid: wie zijn jullie? De waarheid siert een koning. Waarom hebben jullie de top van de Chaityaka gebroken en zijn jullie vermomd door een verkeerde ingang binnengekomen, zonder angst voor de straf van de koning? De kracht van een brahmaan zit in zijn woorden, niet in zijn daden, en wat jullie gedaan hebben, past niet bij de stand die jullie noemen. En waarom nemen jullie het eerbewijs niet aan dat ik jullie volgens de regels heb aangeboden? Wat komen jullie bij mij doen?'

'Houd ons voor snataka's, koning,' zei Krishna kalm. 'Brahmanen, kshatriya's en vaishya's kunnen allemaal de gelofte van een snataka houden, en die gelofte kent bijzondere regels en algemene. Een kshatriya die de bijzondere regels houdt, krijgt altijd het koningsgeluk, en het geluk blijft bij wie bloemen draagt. Daarom dragen wij bloemen. Een kshatriya is sterk met zijn armen, niet met zijn woorden; daarom zijn zijn woorden niet vrijpostig, zoon van Brihadratha. De Beschikker, die ieder schepsel zijn deel toemeet, heeft de kracht van de kshatriya's in hun armen gelegd. Wil je die kracht zien, dan zul je haar vandaag nog zien. Wie goed is, gaat het huis van een vijand binnen door een verkeerde ingang en het huis van een vriend door de poort. En wie met een doel het huis van een vijand binnengaat, neemt van hem geen eerbewijs aan. Dat is onze eeuwige gelofte.'

Het mensenoffer

'Ik herinner me niet dat ik jullie ooit iets heb aangedaan,' zei Jarasandha. 'Ik denk erover na en ik zie niets wat ik jullie misdaan heb. Als ik jullie geen kwaad heb gedaan, hoe kunnen jullie mij, die onschuldig ben, dan als vijand zien, brahmanen? Zeg het me; zo gaan goede mensen met elkaar om. Het hart lijdt als de dharma wordt geschonden. Een kshatriya die een onschuldige kwaad doet, al kent hij de dharma en houdt hij grote geloften, gaat de weg van de onrechtvaardigen en verspeelt wat hem goed zou doen. De gewoonte van de kshatriya's is de beste van alle wegen die goede mensen in de drie werelden gaan; wie de dharma kent, prijst haar. Ik houd me standvastig aan de gewoonte van mijn stand. Jullie weten dat ik onschuldig ben, en toch praten jullie als mensen die niet weten wat ze zeggen.'

'Er is iemand, koning, het hoofd van een geslacht, die de zaak van zijn geslacht draagt,' zei Krishna. 'Op zijn bevel zijn wij drieën tegen je opgestaan. Jij hebt de kshatriya's van de wereld weggevoerd. Je hebt die wrede misdaad begaan, en dan houd je jezelf voor onschuldig? Hoe kan een koning goede koningen kwaad doen? Jij houdt koningen gevangen om ze aan Rudra te offeren. Dat kwaad, zoon van Brihadratha, zou ook ons treffen, want wij leven naar de dharma en kunnen haar beschermen. Nooit heeft iemand gezien dat er mensen werden geofferd. Hoe kun je dan de god Shiva met mensen willen vereren? Van mensen uit je eigen stand maak je offerdieren. Wie anders dan jij zou zoiets doen, Jarasandha, met zo'n verdwaald verstand? Wat iemand doet, in welke toestand hij ook is, daarvan plukt hij de vrucht. Wij staan aan de kant van wie in nood is. Jij richt onze verwanten te gronde, en wij zijn gekomen om je tegen te houden, zodat ons geslacht weer kan groeien.

Je denkt dat er onder de kshatriya's geen man is die tegen je opkan. Dat is een grote vergissing. Welke kshatriya die weet uit welk geslacht hij komt, zou niet na de strijd de hemel van de goden binnengaan, die onvergelijkelijk is en niet vergaat? Kshatriya's zijn gewijd voor het offer van de strijd, en met die hemel voor ogen veroveren ze de werelden. Overwinning, grote roem en ascese leiden naar de hemel van de goden, maar de strijd is de weg die nooit faalt. Dat is de kracht die Indra altijd de overwinning geeft: zo versloeg de god van de honderd offers de asura's, en zo beschermt hij de wereld. Met wie zou een strijd zo zeker daarheen leiden als met jou, zo trots als je bent op de grote legers van Magadha?

Kijk niet neer op anderen, koning. Moed zit niet in jou alleen. Zolang de anderen niet bekend zijn, geldt jouw moed als de grootste. Wij kunnen je kracht aan, daarom zeg ik je dit. Leg je trots af tegenover wie je gelijke is. Ga niet met je zonen, je ministers en je leger naar het huis van Yama. Dambhodbhava, Kartavirya en Uttara, en een koning Brihadratha van lang geleden, die dezelfde naam droeg als je vader, hebben op hun meerderen neergekeken en zijn met hun hele leger ten onder gegaan.

Wij willen de koningen van je bevrijden. We zijn geen brahmanen. Ik ben Krishna, de kleinzoon van Shura, en deze twee helden zijn zonen van Pandu. Wij dagen je uit, koning van Magadha. Houd stand en vecht. Laat alle koningen vrij, of ga naar het huis van Yama.'

'Ik neem geen koning gevangen die ik niet eerst verslagen heb,' zei Jarasandha. 'Wie is hier die ik niet in de strijd heb overwonnen? Dit is voor een kshatriya een leven naar de dharma, zeggen ze, Krishna: met moed een ander onder zijn macht brengen en dan met hem doen wat hij wil. Ik heb deze koningen voor de god bijeengebracht. Zou ik ze vandaag uit angst vrijlaten, nu ik weet wat de gelofte van een kshatriya is? Leger tegen leger in slagorde, of ik alleen tegen één, tegen twee of tegen drie, tegelijk of na elkaar: ik ben bereid te vechten.'

Daarop gaf Jarasandha bevel zijn zoon Sahadeva, een naamgenoot van de jongste Pandava, tot koning te wijden, want hij wilde vechten met deze mannen die tot verschrikkelijke daden in staat waren. Nu het gevecht voor de deur stond, dacht hij aan zijn twee aanvoerders van vroeger, die men overal op aarde met eerbied Hamsa en Dimbhaka had genoemd.

Krishna wist hoe sterk de man was die tegenover hem stond. Toch wilde hij hem niet zelf doden. Brahma had bepaald dat Jarasandha door de hand van een ander zou vallen, en aan dat gebod hield Krishna zich.

Dertien dagen en nachten

Jarasandha had tot de strijd besloten, en Krishna vroeg hem: 'Met wie van ons drieën wil je vechten, koning? Wie van ons moet zich gereedmaken?'

De koning van Magadha koos Bhima. Zijn priester kwam naar hem toe met de gele gorochana, de kleurstof die men uit een koe wint, met kransen en andere dingen die heil brengen, en met de beste middelen tegen bewusteloosheid en pijn. Een brahmaan van naam verrichtte de riten voor zijn welzijn, en

Jarasandha maakte zich klaar voor het gevecht. Hij zette zijn kroon af, streek zijn haar glad en stond op.

'Bhima,' zei hij, 'ik vecht met jou. Door een sterkere verslagen worden is beter.'

Hij stormde op Bhima af. Bhima had met Krishna overlegd, en ook voor hem waren de riten verricht; nu ging hij op Jarasandha af, begerig naar het gevecht. De twee mannen hadden geen andere wapens dan hun armen, en ze begonnen vol vreugde, ieder vastbesloten de ander te verslaan. Ze grepen elkaars armen en haakten hun benen in elkaar. Het klappen op hun oksels deed de omheining trillen. Ze klemden elkaars nek, trokken en duwden, lijf tegen lijf, en toen hun hoofden op elkaar sloegen, spatten de vonken eraf. Hun vuisten beukten op elkaars borst, en ze stootten elkaar met hun knieën. Ze kenden alle kunsten van het worstelen: ze wierpen elkaar met het gezicht tegen de grond en hielden elkaar daar vast, ze draaiden elkaars armen en benen om, ze mikten op één plek en sloegen op een andere. Zo hingen ze met hun lange armen aan elkaar, en ze schreeuwden elkaar hoon toe.

De burgers kwamen bij duizenden kijken, brahmanen, kshatriya's, vaishya's en shudra's, zelfs vrouwen en oude mensen, en de menigte stond zo dicht dat er geen ruimte meer was tussen de lichamen. Het klappen van de armen, het grijpen naar de nek en de benen waren overal te horen. Met hun handen dreven de twee de mensen telkens terug, en ze vochten zoals ooit Indra en de asura Vritra.

Het gevecht begon op de eerste dag van de maand Karttika. Dag en nacht vochten ze, zonder rust en zonder eten, tot de dertiende dag. In de nacht van de veertiende hield de koning van Magadha uitgeput op.

Krishna zag het, en hij zei tegen Bhima, alsof hij hem iets in herinnering wilde brengen: 'Een vijand die moe is, zoon van Kunti, mag men in de strijd niet knellen. Wie tot het uiterste geknepen wordt, kan zijn leven laten. Knel deze koning niet. Vecht met je armen tegen hem, niet met meer kracht dan hij nog heeft.'

Bhima zag de zwakke plek van Jarasandha, en hij besloot hem te doden. Hij verzamelde al zijn kracht om de koning te verslaan die nog nooit verslagen was.

'Krishna,' zei hij, 'deze schurk heeft zijn lendendoek nog aangegord en is nog klaar om te vechten. Ik mag hem niet laten gaan.'

Jarasandha moest zonder uitstel sterven, en Krishna spoorde Bhima aan. ‘Laat ons vandaag je kracht zien, Bhima, de goddelijke kracht die je van Vayu hebt, de god van de wind, je vader. Toon haar aan Jarasandha.’

Bhima tilde de sterke Jarasandha op en zwaaide hem rond boven zijn hoofd. Honderd keer zwaaide hij hem rond. Daarna boog hij hem, drukte zijn knie in zijn rug en brak en verbrijzelde hem, en hij brulde. Het brullen van de Pandava en het geluid van de man die op zijn knie gebroken werd, vermengden zich tot een lawaai dat ieder levend wezen deed schrikken. Alle mensen van Magadha verstijfden van angst, en bij de vrouwen die zwanger waren, kwam de vrucht voortijdig. Ze dachten dat de Himalaya instortte of dat de aarde openscheurde.

Het was nacht. De drie lieten het levenloze lichaam van de koning bij de poort van het paleis liggen, als een man die slaapt, en gingen naar buiten.

Krishna liet de wagen van Jarasandha inspannen, met zijn vaandel. Hij liet de twee broers erop plaatsnemen, en hij ging de koningen bevrijden, zijn verwanten. Ze waren aan een verschrikkelijk lot ontsnapt, en ze kwamen naar Krishna toe en overlaadden hem met juwelen. Ongedeerd en nu gewapend, met de koningen om zich heen, reed hij als overwinnaar op de hemelse wagen Girivraja uit. Bhima en Arjuna stonden erop als strijders, en Krishna mende.

Op die wagen hadden Indra en Vishnu ooit gevochten in de oorlog van de goden en de asura’s die om Tara werd gevoerd, en vanaf die wagen had Indra negenennegentig danava’s gedood. Hij had de glans van gloeiend goud, er hingen rijen belletjes aan, en hij had nog nooit een gevecht verloren. Hemelse paarden trokken hem. Het vaandel was door de goden gemaakt en stond op de wagen zonder eraan vast te zitten; het had de kleuren van de regenboog en was op een yojana afstand nog te zien. Krishna dacht aan Garuda, en meteen kwam Garuda, de koning van de vogels, die van slangen leeft. Hij ging op het vaandel zitten, omringd door talloze wezens die daar woonden, met wijd open bekken en een verschrikkelijk gebrul, en de wagen werd zo fel dat geen schepsel hem kon aanzien, zoals niemand in de middagzon kan kijken. Het vaandel bleef nooit in de bomen haken en geen wapen kon het deren, al zagen goden en mensen het. De wagen kwam van Indra: de god had hem aan koning Vasu gegeven, die men Uparichara noemde; Vasu had hem aan Brihadratha gegeven, en langs de opvolging was hij aan Jarasandha gekomen.

Buiten Girivraja hield Krishna stil op een vlakte. Alle burgers kwamen hem eren, met de brahmanen voorop. Ook de bevrijde koningen eerden hem.

'Dat u de dharma beschermt, zoon van Devaki, met de kracht van Bhima en Arjuna naast u, verbaast ons niet,' zeiden ze. 'Wij zonken weg in de verschrikkelijke poel van Jarasandha, in het slijk van ons verdriet, en u hebt ons eruit getrokken. Wij lagen in die vreselijke bergvesting, Vishnu, en tot ons geluk hebt u ons bevrijd; dat heeft u grote roem gebracht. Zeg ons wat we moeten doen. Hoe moeilijk het ook is, u mag het als gedaan beschouwen.'

Krishna stelde hen gerust. 'Yudhishthira wil het rajasuya brengen, het koningsoffer,' zei hij. 'Hij volgt de dharma en wil heerser over de aarde worden. Help hem allemaal bij dat offer.'

'Goed,' zeiden de koningen, en ze beloofden het. Opnieuw gaven ze hem juwelen, en Krishna nam ze met tegenzin aan, uit medelijden met hen.

Toen kwam Jarasandha's zoon Sahadeva naar buiten, met zijn verwanten en de ministers, en met de priester voorop. Hij boog diep en bracht een grote hoeveelheid edelstenen mee. Hij was bang, en Krishna beloofde hem bescherming, nam zijn kostbare geschenken aan en wijdde hem op die plek tot koning van Magadha. Als vriend van Krishna, en geëerd door de zonen van Pritha, keerde Sahadeva terug naar de stad van zijn vader.

Met de zonen van Pritha en met een grote rijkdom aan kostbaarheden ging Krishna naar Indraprastha. Hij kwam bij Yudhishthira en zei: 'Het geluk was met ons, koning: de machtige Jarasandha is door Bhima geveld, en de koningen die hij gevangen hield, zijn vrij. En het geluk was met ons: Bhima en Arjuna zijn gezond en ongedeerd teruggekeerd in hun eigen stad.'

Yudhishthira eerde Krishna en omhelsde Bhima en Arjuna. Jarasandha was dood en zijn broers hadden de overwinning voor hem behaald, en Yudhishthira, de koning die geen vijand had, vierde het met hen. Hij ging naar de koningen die naar Indraprastha waren gekomen, ontving en eerde ieder naar zijn leeftijd, en liet hen gaan. Meteen reden ze op hun wagens terug naar hun eigen landen.

Door de Pandava's had Krishna zijn vijand laten doden, zoals hij het had uitgedacht. Hij nam afscheid van Yudhishthira, van Kunti, Draupadi en Subhadra, van Bhima, Arjuna en de tweeling, Nakula en Sahadeva, en van Dhaumya, de huispriester, en hij vertrok naar zijn eigen stad, op de hemelse wagen die Yudhishthira hem meegaf. Het dreunen van de wielen vulde alle windstreken. Toen Krishna op het punt stond te gaan, liepen de Pandava's, met Yudhishthira voorop, om hem heen, met hun rechterzij naar hem toe, zoals men iemand eert.

Wat Krishna in Magadha had gedaan, maakte de Pandava's machtiger dan ooit, want de koningen hoefden niet langer bang te zijn. De broers deden alles om Draupadi gelukkig te maken, en Yudhishthira regeerde zoals dharma, voorspoed en verlangen het van een koning vragen, en beschermde zijn onderdanen.

. . .

HOOFDSTUK DRIE van *Het dobbelspel*, boek 3 van *De Mahabharata opnieuw verteld* door Jan de Vries. Dit hoofdstuk staat op mahabharata.nl/lezen/het-dobbelspel/dertien-dagen-en-nachten/, met de verhalen, de personages en de plaatsen erbij. Het volgende hoofdstuk, *De vier tochten*, staat op mahabharata.nl/lezen/het-dobbelspel/de-vier-tochten/. Het hele boek is als PDF en EPUB te downloaden op mahabharata.nl/lezen/het-dobbelspel/. Nederlandse tekst © 2026 Jan de Vries; werkeditie, niet in de handel.